

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ В КУРСІ БІОЛОГІЇ.

**П.М.Ковтуновський, В.О.Пілюгін, Л.В.Стороженко,
К.І Гусинська, А.В.Ваценко**

Стрімкий розвиток біологічної науки об'єктивно складає все більші труднощі у викладанні курсу медичної біології, проблема полягає у безперервно наростаючій диспропорції між часом, що відводиться навчальним планом для вивчення предмета і наростаючою кількістю інформації, яку необхідно передати студентам, щоб не знизити рівень їх знань нижче абсолютно недопустимого.

З метою пом'якшення такої диспропорції дуже важливо відповідним чином побудувати лекційний курс. Складаючи план лекцій ми намагаємося зберегти елементи послідовності у відношенні вивчення розділів програми курсу медичної біології, тісний зв'язок лекційного курсу і практичних занять. При викладанні лекційного матеріалу ми прагнемо добитися не пасивного сприйняття навчального матеріалу студентами, а активної участі у вирішенні питань, що винесені на лекцію. Для розвитку мислення студентської аудиторії, по ходу лекцій ставляться питання з вимогою аргументованої відповіді. Такий методичний прийом сприяє підвищенню зацікавленості до матеріалу з боку студентів.

Важливу роль у становленні лікаря відіграє вміння аналізувати і узагальнювати матеріал, порівнювати різноманітні явища й предмети, але без організованої самостійної роботи цих якостей у майбутніх спеціалістів може не розвинути. На практичних заняттях ми добиваємося активності студентів, розвитку творчого мислення завдяки розробленій системі.

План УДРС складається і затверджується на початку навчального року. Учбово-дослідницька робота студентів на кафедрі біології здійснюється на кожному занятті, після розбору теоретичного матеріалу. На самостійну аудиторну роботу студентів відводиться 40-50 хвилин. Здійснюється вона у таких формах:

1. Навчання техніки мікроскопіювання і виконання нескладних наукових досліджень (досліди по осмотичним властивостям клітини, визначення мітотичної активності тканин, вивчення каріотипу людини в нормі та при хромосомних

аномаліях, овогельмінтоскопія, визначення видової належності паразитів: одноклітинних, Гельмінтів, кліщів, комах). Щоб кожне з цих завдань містило елементи самостійного дослідження, студентам, наприклад, пропонують серед нормальних каріотипів людей набори хромосом із зміненим числом. На заняттях з медичної паразитології студентам даються мазки крові здорових і хворих на малярію людей для їх порівняння.

2. На прикладі розв'язування генетичних задач студенти розуміють, що загальні закони спадковості однакові для всіх живих організмів, і для людини характерні всі типи успадкування ознак: домінантний, рецесивний, аутосомний чи зчеплений зі статтю. Розв'язування ситуаційних задач дозволяє студентам аналізувати отримані дані, контролювати себе по розділам навчальної програми.

3. Проведення ділових ігор на занятті по темі "Медико-генетичне консультування". Студенти розподіляються на групи по 3...4 чоловіка. Кожна група отримує завдання, у кожного студента своя роль. Щоб відповісти на питання: «Яка ймовірність успадкування даної ознаки?», або «Яка ймовірність появи даної ознаки у дітей?» студенти повинні вирішити, які методи генетики людини слід використати, які лабораторні дослідження необхідно призначити, який генетичний ризик появи ознаки у пробанда або у його дітей та чи допоможе складання родоводу визначити ступінь генетичного ризику? Така форма роботи у навчальному процесі забезпечує розвиток творчої активності, самостійності в виборі та прийняття рішень студентами майбутніми лікарями.

Самостійна аудиторна робота дає можливість індивідуалізувати навчальний процес, так як студенти, при виконанні завдань, розділяються на групи, а завдання даються різного ступеню складності, в залежності від рівня підготовки студентів. Для позааудиторної самостійної роботи на кафедрі розроблені навчально-методичні посібники з усього розділу "Медична паразитологія" (Матеріали по паразитології: Розділі. Медична протозоологія, Розділ 2. Медична гельмінтологія, Розділ 3. Медична арахноентомологія). Посібник містить спеціальні завдання та запитання, тести для програмованого матричного контролю знань вхідного та вихідного рівнів, систематизовані варіанти тестових завдань по розділам, ситуаційні задачі різних рівнів складності. Виконання завдань, які не мають готових рішень заставляють студентів самих шукати шляхи їх розв'язання,

потребують глибокого знання та розуміння предмету, самостійного мислення. Треба також вказати, що такі матеріали допоможуть у майбутньому студенту швидко поновити знання при підготовці до тестового матричного контролю знань, яке проводить міністерство (Крок-1).

Для розвитку творчих здібностей майбутніх спеціалістів велику роль має науково-дослідна робота. Науково-дослідна робота проводиться відповідно плану, затвердженого на початку навчального року. На першій лекції завідувач курсом медичної біології, паразитології та генетики професор П.М.Ковтуновський знайомить студентів з науковою тематикою працівників курсу, з напрямками роботи членів студентського наукового гуртка. В студентський науковий гурток зараховуються студенти, які добре навчаються, з урахуванням їх індивідуальних здібностей. Студенти-гуртківці приймають участь в експериментальній роботі, опановують методики лабораторних досліджень, допомагають в підготовці літературних оглядів про новітні досягнення в медицині та біології. На протязі останніх трьох років студенти-гуртківці працюють по темі "Аналіз частот фенотипів та поліморфних генів груп крові в популяціях". Роботи членів студентського наукового гуртка курсу медичної біології неодноразово відмічені грамотами на студентських наукових конференціях, республіканських олімпіадах. Резюмуючи вище викладене можна сказати, що основні дидактичні принципи (науковість в навчальному процесі, єдність навчальної і дослідницької діяльності, заохочування студентів до дослідницької роботи і т.п.) реалізуються в процесі навчання на кафедрі медичної біології, паразитології та генетики. Тому ми вправі очікувати, що майбутні спеціалісти, навчившись активно мислити, самостійно вирішувати -різноманітні пізнавальні завдання, зможуть більш творчо підходити до своєї роботи.

Оволодіння знаннями на рівні вимог до спеціаліста передбачає оволодіння певними видами діяльності. Знати - це вміти використовувати предметні знання в таких видах діяльності, які необхідні спеціалісту, і тому процес навчання, який починається на лекціях, продовжується на практичних заняттях і поглиблюється самостійною роботою.